

Durmuş Hocaođlu

Hürriyetlerin Korunumu Kaanunu

Muhalif, Yıl: 1., Sayı: 30., 11.08.2000-17.08.2000., s.11

Durmuş Hocaođlu, *Muhalif* Yazıları Sıra No: 28

Künye:

- Hocaođlu, Durmuş., “Hürriyetlerin Korunumu Kaanunu”., *Muhalif*, Yıl: 1., Sayı: 30., 11.08.2000-17.08.2000., s.11

Hâtırlanacağı üzere, bundan önceki “**Demokratik Hukuk Devleti Tartışmaları**” başlıklı yazımızda, Abant Platformu tarafından 21-23 Temmuz arasında aktedilen yapılan “**Demokratik Hukuk Devleti**” konulu toplantıdan söz etmiştik.

Bir değil birçok sivil — ama ‘hakîkaten sivil’; bir yerlere yaslanarak aba altından sopa gösteren ‘korsan sivil’ değil — kurum ve platform tarafından, haset ve kıskançlık sâiki ile değil, daha iyisini yapma kaygusu ile yapılmasını temennî ettiğim ve şart gördüğüm bu gibi toplantılardan son derece mühim nefîceler çıkarmakta olduğumu söyleyebilirim:

- Türkiye, her şeye rağmen, yine de konuşuyor, tartışıyor; tartışmalarda bâzan sesler yükseliyor, sinirler geriliyor, hattâ seviye bile düşüyor; kezâ yanlış ve ard-niyetli bulduğumuz şeyler de konuşuluyor; ama her şeye rağmen, tartışma, ya da daha teknik adıyla *müzâkere*, ya da *fikir teâtisi* yapılabilmesi fevkalâde mühim; bizim yanlış bulduklarımızı bir başkası veya başkaları doğru, bizim doğru bulduklarımızı da bir başkası veya başkaları yanlış bulabilir; bulur da; unutmamalıyız ki Hakikat hiçbirimizin inhisârında değildir.

Belki en mühimi de bu olsa gerek: Bu ortamın hiç olmazsa en kötü ihtimal ile bu vaziyette muhâfazası; ideal halde ise daha da genişletilerek geliştirilmesi.

- Bu gibi, farklılıkları mümkün-mertebe bir araya toplayan tartışma, müzâkere ortamları — “Sağ” ve “Sol” terimlerinin pek yeterli ve sıhhatli olmadıklarını bilmeme rağmen, bu satırlarda ayrıca detaylandırmadan, alelumum bilinen konvansiyonel mânâsıyla kullandığımı beyân ederek — belirtmeliyim ki, daha ziyâde Sağ’dan geliyor. Sol büyük ölçüde kendi içine kapalı; birtakım sebeplere binâen kendinde aşırı bir güven duygusuna sâhip, takıntılı ve kibirli; genelde farklılığa, özeld e Sağ’a karşı tahammülsüz, toleranssız; Sağ’ı görmüyor, görmek dahi istemiyor. Vâkıa bu teşebbüsler de Sağ’ın bütününden — meselâ siyâsî milliyetçilerden ‘hiç’ ya da liberallerden ise ‘pek’ — kaynaklanmadığı gibi kâfi derecede yaygın ve güçlü de değil; ama yine de, her şeyde olduğu gibi ümit etmekte de haddini mütecâviz aşırılıklardan kaçınarak, gelecek açısından ümitlendirici olduğunu söyleyebilirim. Gerçi bunun birçok müşevvekkik ve muharrik esbâbı olduğu söylenebilir: Baskılara karşı duyulan ve alenen deklare edilemeyen korkular, ya da gizlenme ihtiyâcı v.b. gibi. Bu gerekçeler doğru, kısmen doğru, ya da yanlış, hattâ iftirâ, yâhut paranoya olabilir; ama hiçbirisi böyle teşebbüslerin önemini küçültmez. Haklar ve Hürriyetler bilincinin

gelişmesinde en büyük âmillerden birisinin, birçok halde de birincisinin, baskılar ve despotizmler olduğu unutulmamalıdır.

• Bunlarla beraber, başka mühim birşey de, bu gibi toplantıların hâsıl edeceği netîcelerle ilgilidir ki bunların en başında geleni, fikrimce, “**toplumsal uyanış**”tır.

Benim bugün burada üzerinde durmak istediğim husus da bu olacaktır.

Toplumsal Uyanış ile ifâde etmiş olduğum şey, esas îtibâriyle, **Haklar ve Hürriyetler Bilinci**'nin gelişmesidir.

İmdi; cemiyetimizde küçümsenmemesi îcap eden bir hürriyet ve demokrasi geleneğinin oluşmuş bulunduğunu ve bunun da ilerleyerek devam etmekte olduğunu; fakat, bununla birlikte, uzak gelecek için ümidvâr olmakla birlikte, bu tekâmül ve ilerleme sürecinin henüz bir kemâl seviyesine ulaşmış bulunduğunu iddia edebilmenin uzağında kaldığımızı da kabul ve teslîm etmeliğimiz gerekmektedir. Evet; cemiyetimiz, henüz yeterince tekâmül edebilmiş, aydınlanabilmiş ve bu yolda muayyen bir eşik değeri aşabilmiş değildir. Ne yazık ki, Türk toplumunda modernite ölçeklerine göre kıyaslandığında bir nevi’ *davranış bozukluğu* olarak nitelendirilebilecek davranışlar hâlâ büyük ölçüde egemenliğini sürdürmeye devam etmektedirler.

Umûmiyetle çok yaygın ama bir o kadar da yanlış, mîadını doldurmuş olan birçok bozuk davranış biçiminden birisi de, “**İhsan Geleneği**”dir. **İhsan Geleneği** ile kastettiğim şey, yine mîadını doldurmuş ve çağın çok gerisine düşmüş bir davranış bozukluğu olan ve “*bir Üstün Güç (Sovereign Power) karşısında itâat etme temâyülü*” şeklinde tanımlayabileceğimiz **Otoriteriyenizm**'in bir uzantısı ve sonucudur. Böyle bir temâyüle sâhip olan kişi ve toplumlarda bâzan açık (âşikâr) ama ekserî gizil (zımnî) olarak, karşısında, kendiliğinden hizâyâ gelinecek bir mercî, bir güç arama; şâyet böyle bir güç yoksa dahi onu kendi elleriyle inşâ etme ve (sonra da), çok kereler, bu Üstün Güç'ün emretmesine dahi pek lüzum hâsıl olmadan, içindeki “itâat” dürtüsünün tesiri ile, O'na kendiliğinden ve gönül rızâsı ile, baş kesip boyun eğerek bîat ve itâat etme, en bâriz davranış şekli olmaktadır. Tipik bir “**iç-özgürlük yoksunluğu**” ve bir anlamda “**siyâsî putperestlik eğilimi**” olan bu davranış bozukluğunun en karakteristik dışlaşmış tarzı, diğer bir ifâde ile emâresi, sâhip olacağı şeylerin bu Üstün Güç, bu **Siyâsî Put** tarafından kendisine bir “**ihsan**” olarak “verilmesi”ni beklemesidir.

Ülkemizde, aynı zamanda tarihî gelişim sürecinin de bir uzantısı olarak, ziyâdesiyle bol örnekleri bulunan işbu **Siyâsî Şirk**'in en mümtaz nümûnelerini Haklar, Hürriyetler, Demokrasi gibi konulardaki eğilimlerde görmekte olduğumuzu söyleyebiliriz.

Bu iddialarım ağır bulunabilir; ama ben fikrimi açıkça söylemek ve ilgilenen olursa (acaba?) tartışmaya açmak istiyorum. Evet: Daha önce de müteaddit kereler yazmış olduğum gibi; ısrarla iddia ediyorum ki, cemiyetimizde, Güç karşısında boyun eğmeye mütemâyil, kuvvetli bir otoriteriyenizm geleneği vardır ve bu gelenek bir tür siyâsî şirk şeklinde tecellî etmektedir. Bu temâyül, çok kereler, gizli seyreden ve ancak ciddî tahlillerle açığa çıkarılabilen biyolojik ve/ya psikolojik hastalıklar gibi, gizli seyreden ve ancak ciddî tahlillerle açığa çıkarılabilecek olan sosyal bir hastalık, bir davranış bozukluğudur. İşin en zor tarafı da bu olsa gerek: Hastalık gizli seyrettiği için hasta kendisini “hasta” olarak kabul etmemekte; bu konudaki fikirleri şahsiyetine karşı bir tecâvüz, bir saldırı, bir hakaret, bir münâfıklık, bir entellektüel ukalâlığı olarak algılamakta ve “neyim var ki; turp gibiyim, maşallah; sen kendine bak!” demektedir. İşin belki de en garip yanı buradadır: Zira, bunu diyen kişi samimîdir ve de zâhiren haklıdır. Haklıdır, çünkü, hastalık dışta hemen belirgin bir semptom vermekte değildir; ama, bîatnen haksızdır; çünkü, semptomlarını direkt değil indirekt olarak vermektedir.

Tezim gayet sarîh olarak şuna dayanmaktadır: Sâhip olmak istediklerini hemen-hemen tamâmını Üstün Güç'ten — ki bu Üstün Güç, “Devlet”tir — bir ihsan” gibi bekleyen bir toplum, farkına varmadan — bu hastalığın en kötü yanı da budur zâten — kendi elleriyle, “kendisine herşeyi vermeye muktedir bir güç” yaratmaktadır! İşin, hiç farkına varılmayan, hiç idrâk edilmeyen vahâmetli tarafı da buradadır: **Bize herşeyi vermeye muktedir olan bir Üstün Güç'ün, Biz'den herşeyi almaya da muktedir olduğunu fahmedememek.** Biz'e herşeyi vermeye muktedir olan üstün Güç, bir Leviathan, bir siyâsî ejderha, bir nevi' bir Yer-Yüzü Tanrısı'dır; kendi elleriyle yaptığı putlara tapan müşrikler gibi kendi ellerimizle inşâ ettiğimiz bir siyâsî put! Hâl böyle olunca, problem içinden çıkılmaz bir hâle dönüşmüş olmaktadır: Tanrı, velev ki bir müşrikin inandığı Tanrı da olsa, “lâ yüs'el”dir; O'ndan hesap sorulmaz; O'nun her işi ve takdîri bir hikmete mebnîdir; ne yapmakta ve ne kılmakta ise hakkıdır; Biz müşrik kullarına düşen yegâne şey, lâyük görülene rızâ gösterip şükretmekten ibârettir.

Denebilir ki, neler beklenmektedir bu Üstün Güç'ten? Derim ki: Çok şey; hattâ bâzan — yukarıda da zikrettiğim gibi — bir miktar mübâlağalı olarak: ‘Her şey’; hem de ekser hallerde vâkî olduğu üzere, ‘karşılıksız olarak’: Hastalıklarımızın Devlet tarafından bilâbedel tedâvî edilmesini; her türlü eğitimin Devlet tarafından bilâbedel verilmesini; ürünlerimizin Devlet eliyle ve dünya piyasalarının üstünde en yüksek fiyatla satın alınmasını; her türlü kredinin bolca ve handiyse yok karşılığında verilmesini; hepimize en az zahmetli, en yüksek kazançlı ve kayd-ı hayat şartlı Devlet garantili kazanç temin edilmesini; herkesin mümkünse hiç çalışmadan ganî maaşlara bağlanmasını; kırk yaşında emekli olup yedi sülâlemizin geçimini Devlet'e havâle etmeyi; vesâire, vesaire.. Hâsılı, neler değil ki? “*Yazsaydım derdimin ben bir tekini / Ciltlere sığmayan bir kitâb olur*” diyen şair misâli, eğer ki tamâmını tâdât eylemeye teşebbüs edecek olsam ciltlere sığmayan bir kitâb olur; lâkin, çok muhtasaran da olsa, bu sayfaya sığdırabilmek endîşesiyle, en mühimlerini zikretmekle kifâf-ı nefis edeceğim: **Haklar, Hürriyetler, Demokrasi.** Evet; çok garip ama, Bizler, çoğunluk olarak, bu son üçünü de Devlet'ten talep etmekte bir beis görmüyoruz. Haklar, Hürriyetler ve Demokrasi'nin ancak toplumsal mücâdele ile “kazanılabilen” şeyler olduğunu unutup, bu husustaki dünya tecrübesini göz ardı edip, Devlet tarafından “verilen” şeyler zannetme gafletine düşerek Devlet'ten, yâni Üstün Güç'ten talep ediyoruz.

Bu noktada bir tez ileri sürüyorum ve diyorum ki: Nasıl ki Fiziksel Dünya'da Maddenin Korunumu Kaanunu ve Enerjinin Korunumu Kaanunu varsa, benzer şekilde, Toplumsal Dünya'da da **Hürriyetlerin Korunumu Kaanunu** vardır. Maddenin Korunumu Kaanunu'na göre topyekûn Tabiat'ta ve/ya Tabiat'taki kapalı ve izole bir sistemde mevcut toplam madde miktarı sâbittir; ne yaratılabilir ve ne de yok edilebilir; sâdece bir yerden diğer bir yere transfer edilebilir; kezâ, Enerjinin Korunumu Kaanunu'na göre de topyekûn Tabiat'ta ve/ya Tabiat'taki kapalı ve izole bir sistemde mevcut toplam enerji miktarı sâbittir; ne yaratılabilir ve ne de yok edilebilir; sâdece bir yerden diğer bir yere transfer edilebilir. Yâni: Bir yerdeki madde (veya enerji) miktarı artarsa başka bir yerde mutlaka azalır; her yerde birden arttırmak imkânsızdır.

İmdi: Benzer şekilde, “Hürriyetlerin Korunumu Kaanunu”na göre de; **topyekûn Sosyal Dünya'da ve/ya kapalı ve izole bir sosyal sistemde mevcut toplam hürriyet miktarı sâbittir; ne yaratılabilir ve ne de yok edilebilir; sâdece bir yerden diğer bir yere transfer edilebilir.** Yâni: Bir toplumdaki Toplam Hürriyet miktarı arttırılamayacağı gibi, yok da

edilemez; ancak, kişiler, sosyal gruplar ve Devlet arasında paylaşılabilir. **Devlet'in hürriyeti artarsa fertlerin ve sosyal grupların, fertlerin ve sosyal grupların hürriyetleri artarsa Devlet'in hürriyeti daralır; her ikisinde birden arttırılmaz.** Ferdin hürriyeti maksimum değerine Robinson yalnızlığı, minimum değerine de Firavun despotizmi örneğinde ulaşır. Ferdin hürriyetini bir cemiyet içerisinde maksimum değerine ulaştırmak isteyen düşünürlerin Anarşizm (düzensizlik) ütopyasına saplanmaları bundandır: Hem bir cemiyet olmalı ve hem de fertleri bağlayan hiçbir bağ olmamalı. Lâkin, böylesine bir sınırsız hürriyet talebinin Bu-Dünya'da değil ancak Öte-Dünya'da mümkün olduğunu bu işlerden anlayan herkes bilir; Cennet, ferdî hürriyetin ulaşabileceği en yüksek bir zirvedir: "... Onlar (cennetlikler) orada (Cennet'te) nefslerinin istediği şeyler içinde ebedîyen kalıcıdırlar" (...we-hum fî meştehet enfusuhum hâlidûn...) şeklinde mü'minleri müjdeleyen âyetin anlatmak istediği budur. Evet; ne yazık ki, Cennet'e gidinceye dek misâfereten ikaamete me'mur kılındığımız Bu-Dünya'da işler böyle yürüyor; bir kişinin hürriyeti bir başkası veya başkaları tarafından tahdît edilmekte; zira, toplam hürriyet miktarı sâbittir. Ama en üst düzeyde hürriyet sınırlandırıcı güç, en üstün Güç olan Devlet'tir.

Bu vaziyete göre; kapalı ve izole bir toplumsal sistemde hem Toplum'un ve hem de Devlet'in hürriyetlerinin toplamı muayyen ve mahdut olmakla, Toplum'un hürriyetinin arttırılabilmesi, Devlet'in hürriyetinin azaltılması ile kaabil olabilecektir. Her ikisini birden aynı nisbette arttırmayı düşünmek, Yok'tan Madde veya Enerji yaratmayı düşünmek kadar akıl-dışı ve saçmadır; çünkü böyle birşey, "**Yok'tan Hürriyet yaratmak**" demektir. Öyleyse, artık diyebilmek durumundayız ki: Bireysel Hürriyet Toplum ve Devlet aleyhine, topyekûn Toplumsal Hürriyet de, ancak Birey ve Devlet aleyhine elde edilebilir; yâni, daha açık bir ifade ile, Bireysel Hürriyet Talepleri Toplum-karşıtı ve Devlet-karşıtı ve Toplumsal Hürriyet talepleri de, aslında, Birey-karşıtı ve Devlet-karşıtı taleplerdir.

Fakat burada iki şeye dikkat edilmesi gerekir: Önce, "Devlet-karşıtılığı" ile "Devlet-aleyhtarlığı" arasındaki derin fark dikkatle ayrılmalıdır; ve bilâhare de fehm ve idrâk edilmelidir ki, bireysel ve toplumsal hürriyet taleplerinde limit noktalara doğru varılmak istendiğinde Toplum-karşıtılığı Toplum-aleyhtarlığı'na, yâni Toplum-düşmanlığı'na ve Devlet-karşıtılığı da Devlet-aleyhtarlığı'na, yâni Devlet düşmanlığı'na münkalib olur; bu ise, hürriyetlerimizin zemîninin toptan ifnâ olmasından başka bir anlam taşımaz. Zira, böyle bir ahvalde ipliği kopmuş bir tesbihin taşlarının dağılması gibi Devlet ve Toplum dağılır; o zaman istenecek bir hak ve hürriyet dahi kalmaz. Yâhut da alel-ekser vâkî olduğu üzere, ya izole kapalı sistem delinerek başka bir hâricî devletin veya yine Sistem'in kendi içinden çıkan Total veya Feodal üstün güçlerin boyunduruğuna düşülür. Zira, Devlet, bir ihtiyaçtır; ortadan kalkması veya kaldırılması hâlinde hâsıl olan vakum mutlaka aynı fonksiyonu îfâ eden başka üstün güçlerce doldurulur.

Şu halde; asıl gaye, bir Leviathan olan — veya her zaman olma istîdâdı taşıyan — Devlet denen o ürkütücü cihazın hürriyetinin, yâni Toplum üzerinde hükmetme imkânının, belirli bir limitin altına düşmesine izin vermeden ayakta kalmasını; yâni, "**Hâkimu'l Millet**" değil "**Hâdimü'l Millet**" olmasını temin etmektir.

Fakat; bu noktada yine başka ve çetin bir problem daha karşımıza çıkmaktadır ki konumuzun asıl sorusu da budur: "**Devlet Hürriyeti**"nin, yâni Devlet'in Toplum üzerinde hükmetme imkânının azaltılması, yine Devlet'in kendisinden mi, yoksa bizzat Toplum'un kendi irâdesi ve gücünden mi beklenmelidir?

İşte, konunun belki de en can alıcı noktasına bu soruyla ulaşmış bulunmaktayız. Herşeyini, büyük ölçekte, Devlet'ten almaya, ya da Devlet tarafından verilmesine alışmış olan bir cemiyetin, kendi hürriyetinin de Devlet tarafından verilmesini beklemesi, yanlıştır ve

paradoksaldır. Zira, kendisine Devlet tarafından Toplum'a verilecek olan bu "hürriyet", Devlet tarafından Yok'tan yaratıl(a)mayacağı için, Devlet'in kendi hürriyetinin bir kısmından kendi irâdesiyle ferâgat etmesi mânâsını taşıyacaktır. İşte, en büyük hatâ burada işlenmektedir: Devlet, yâni Üstün Güç, kendi muhtar irâdesiyle, kendi hürriyet ve irâdesinin en küçük bir kısmından dahi ferâgat ve fedâkarlığa yanaşmaz, devir ve teslim etmeyi kabul etmez. Bu husus, şu devlet veya bu devlet için değil, genel olarak her devlet, yâni "Devlet" için genel-geçerli olan bir kuraldır. Bu hüküm, kesin olarak doğrudur; zira, kabul edilmelidir ki: **Hiç bir varlık, kendi irâdesiyle kendi mahvına sebebiyet vermez.** Söylemiş olduğumuz bu son prensip, Fizik-Dünya için olduğu gibi Sosyal-Dünya için de cârî olan, genel-geçerli bir kuraldır; ne ki Sosyal-Dünya söz konusu olunca buna minicik bir "bilinç" şartı eklenip tashîh edilmelidir: **Hiç bir sosyal varlık, bilinçli olarak, kendi irâdesiyle kendi mahvına sebebiyet vermez.**

Beri yandan, **Devlet** denen cihazın, gerçek temsilcileri olan "**devletlûlar**", yâni bu dev cihazın gücünü elinde tutan gerçek şahıslar eliyle somutlaştığı göz önüne alındığında ve buna bir de, Devletlûlar'ın Toplum'u yönetirken yönetimi onlarla paylaşmama gibi bir gelenekten geldikleri de eklendiğinde, Hürriyet taleplerinin tek yanlı olarak Devlet tarafından karşılanmasının niçin beklenilmemesi gerektiği daha da net bir hal alacaktır.

★★★

"**Kişinin kendi elinin emeğinden daha hayırlısı yoktur**" şeklinde buyrulan hadîs-i şerîfte işaet edilen şey, âlem-şumûl bir prensiptir ve Hürriyet de buna dâhildir: "**Kişinin kendi eliyle kazandığı hürriyetinden daha hayırlısı yoktur**".

Peygamber sözü yanlış olmaz: **Hürriyet, verildiğinde değil, ancak ve yalnız alındığında Hürriyet'tir.**

★★★

Bu gibi sivil platformlar, ümit etmek istiyorum ki, bu konularda zihinlerde kıvılcımlar tutuşturur da bu kıvılcımlardan Bilinç yangınları oluşur. Bilinç oluşursa oradan Hürriyet kendiliğinden çıkacaktır.

Hâmiş:

Bu toplantılardan elde ettiğim bir başka netîce daha var ki, yüreğimde kanayan bir yaranın biraz daha derinleşmesine sebep olan burju gibibir sualden başka birşey değil: "Milliyetçiler", veya "milliyetçi" olmak gibi çok asâletli bir ünvana tâlip olanlar, bu tartışmaların neresinde? El-cevap: Hiç bir yerinde. Milliyetçiliği tekeline almaya azmetmiş olan bir kısmı Tekir yaylasında stres atma egzersizlerini Milliyetçilik sanıyor; bir kısmı bir parsa veya pâye kapmak için siyâsîlerin kapısında otağ kuruyor; bir kısmı da bütün politikasını ağırlıklı olarak Tekirciler'i eleştirme üstüne te'sis ediyor.

Diyeceksiniz ki: Ya milliyetçi entellektüeller?

Derim ki: Or'da kaç kişisiniz? Ve dahi: Bu meseleler hiç sizi ilgilendirmiyor mu?

☞☞